

SLOVENSKÝ NÁRODOPIŠ

4

X

VYDAVATEĽSTVO
SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED
BRATISLAVA 1962

O B S A H

STÚDIE

Irena Murgašová, Pavel Sochán (1862—1941) — — — — —	513
György Tábori, Slovenské maliarky v Békésskej župe — — — — —	517

MATERIÁLY — ARCHÍV

Rudolf Bednárík, Ludová výroba kolomaže — — — — —	559
Ján Podolák, Zimná doprava sena z horských lúk na západnej strane Veľkej Fatry	565

ROZHLADY

Jozef Kudláček, Otázky vzniku náboženstva vo svetle najnovších prác — — —	575
Ester Plicková, Medzinárodná výstava keramiky — — — — —	589
Jarmila Pátková-Paličková, Ľud a krása — — — — —	594
Elena Prandová, Prírastky v archívnom fonde NÚ SAV 1958—1962 — — — —	598

RECENZIE A REFERÁTY

P. Nahálka — J. Bóna — J. Spiška, Bývanie na dedine (J. Mjartan) — — — —	608
Agrikultúra 1, 1962 — Sborník Poľnohospodárskeho múzea v Nitre (V. Urbancová)	610
Americká ľudová poesia (J. Michálek) — — — — —	612
M. A. Huska, Korene a vývin náboženských obradov (J. Kudláček) — — — —	613
Ján Podolák, Spôsoby chovu hospodárskych zvierat (J. Mjartan) — — — —	618
Spolupráca s národopisnými dopisovateľmi — — — — —	623

C O D E P R J A N I E

СТАТЬИ

Ирена Мургашова, Павел Сохань (1862—1941) — — — — —	513
Дерди Табори, Словацкие художницы в Бекешском комитате — — — — —	517

МАТЕРИАЛЫ — АРХИВ

Рудольф Беднарик, Местное производство дегтя — — — — —	559
Ян Подолак, Зимняя перевозка сена с лугов горных областей на западной стороне Великой Фатры — — — — —	565

ОБЗОРЫ

Иозеф Кудлачек, Вопросы возникновения религии в освещении новейших трудов — — — — —	575
Эстер Плицкова, Международная выставка керамики — — — — —	589
Ярмила Паткова-Паличкова, Выставка „Ľud a krása“ в Братиславе —	594
Элена Прандова, Пополнение, в фонде архива Этнографического института Словацкой академии наук 1958—1962 гг. — — — — —	598
РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ — — — — —	608

I N H A L T

STUDIEN

Irena Murgašová, Pavel Sochán (1862—1941) — — — — —	513
György Tábori, Slowakische Malerinnen im Békéser Komitat — — — — —	517

MATERIALIEN — ARCHIV

Rudolf Bednárík, Heimerzeugung von Wagenschmiere — — — — —	559
Jan Podolák, Die Beförderung des Heus im Winter von den Bergwiesen an der Westseite der Grossen Fatra — — — — —	565

RUNDSCHAU

Jozef Kudláček, Über die Fragen der Entstehung der Religion im Lichte neuester Werke	575
Ester Plicková, Internationale Ausstellung der Keramik — — — — —	589
Jarmila Pátková-Paličková, Über die Ausstellung „Ľud a krása“ — — — —	594
Elena Prandová, Zuwachs des Archivbestandes des Ethnographischen Instituts der Slowakischen Akademie der Wissenschaften von 1958—1962 — — — —	598

dlhá 1 m; používala sa na svietenie. Obsah balzamu v dechte zvyšoval význam jeho výroby i v lekárstve.

Vznik kolomaže nemožno časove vymedziť. Termín *kolomaž* nie je výstižný, lebo nemaže sa koleso, ale os, na ktorom sa koleso otáča. Človek spoznal, že na tento účel môže použiť všetky známe mastnoty. Používal hlavne živočíšne tuky, rastlinné oleje. Rozvojom kole-

sovej dopravy hľadalo sa lacnejšie a výhodnejšie mazadlo. A takým bol decht, kolomaž, ľudom vyrobené mazadlo z borového dreva, ktoré malo mnoho účta, t. j. mastnej živiny, z ktorej sa vytvárala hustá, mastná, čierna tekutina, ktorá sa stala, ako vidieť, viacnásobne užitočným artiklom.

Rudolf Bednárík

ZIMNÁ DOPRAVA SENA Z HORSKÝCH LÚK NA ZÁPADNEJ STRANE VEĽKEJ FATRY

JÁN PODOLÁK

V horských oblastiach Slovenska, kde fa-
zisko poľnohospodárskej výroby spočíva
v chove dobytky, sú základnou podmienkou
úspešného hospodárenia dostatočné zásoby
krmovín na zimné obdobie. Hlavnú krmovinu
tvorí seno, ktorého hospodársky význam je
citeľný najmä v oblastiach, kde ešte nemá
dostatočnú tradíciu pestovanie ďateliny a
iných novodobejších krmovín rozširovaných
najmä po prechode poľnohospodárstva na
socialistickú veľkovýrobu. So zabezpečova-
ním zimných zásob sena boli v období sú-
kromného hospodárenia spojené značné problé-
my, vyplývajúce najmä z jeho uskladňova-
nia. Výskyt častých požiarov — hlavne v de-
dinách s prevládajúcimi drevenými stavbami
— nútil roľníkov ponechávať časť úrody sena
v uskladňovacích priestoroch mimo dediny.
Obyčajne na odľahlejších lúčach sa budovali
pre tento cieľ drevené senníky, v ktorých
bola uložená časť úrody sena až do jeho
skonzumovania v zimnom období. V spôso-
boch uskladňovania sena mimo hospodár-
skych usadlostí a v tradičných spôsoboch
jeho dopravy do dediny v zimnom období
prejavovali sa v jednotlivých horských
oblastiach mnohé varianty, ktorých etnogra-
fické štúdium v značnej miere prispeje
k osvetleniu regionálnych špecifik ľudovej
kultúry na našom území.

V tomto príspevku opíšeme tradičný spôsob
zimnej dopravy sena z horských lúk na zá-
padnej strane Veľkej Fatry v oblasti Turca.
Vzhľadom na skutočnosť, že v súčasnom obdo-
bí hospodárskych premien na slovenskej de-
dine sú tradičné spôsoby lúčneho uskladňo-

vania sena a jeho zimnej dopravy do dediny
stále zriedkavejšie a že v doterajšej sloven-
skej etnografickej spisbe nám chýbajú práce
s týmto zameraním, usilujeme sa opisom
tohto javu z uvedenej oblasti Turca poskytnúť
materiál pre budúce porovnávacie štúdium
tejto otázky. V ďalšom texte opísaný spôsob
zimnej dopravy sena bol v období súkrom-
ného hospodárenia rozšírený vo viacerých
podhorských obciach ležiacich na pravej
strane rieky Turiec, ktorých lúčne časti chotá-
rov siahali na západné svahy Veľkej Fatry.
Boli to najmä obce Sklabinský Podzámok,
Sklabiňa, Záhorie, Dolné Jaseno, Horné Ja-
seno, Belá, Dulice, Necpaly a Turč. Blatnica.
V súčasnosti tento tradičný spôsob ľudovej
dopravy úplne zanikol v obciach Dulice a
Dolné Jaseno a aj v ostatných dedinách
s družstevným hospodárením dozívajú iba
jeho zvyšky. V plnom rozsahu sa tento spô-
sob zachoval v Jednotnom roľníckom druž-
stve v Belej, odkiaľ sme zapísali aj nasledu-
júce údaje, a to terénnym výskumom vo
februári r. 1962.

*

Belá je typická podhorská turčianska obec
s rozsiahlym katastrálnym územím, ktorého
viac než polovicu tvoria plochy západných
výbežkov Veľkej Fatry. Na dolných okrajoch
horského pásma vznikol úzky kruh pasien-
kových a lúčnych plôch. Z nedostatku týchto
údolných lúk sa postupne vytvorili vo vyšších
polohách rozsiahlejšie komplexy *horských
lúk*, ktorých najväčšia časť sa rozkladá nad
zalesnenou Belanskou dolinou na úbočiach

Obr. 1. Senník na dolnom okraji lúk Vápenné.*

vrchu Lysec (n. v. 1381 m, výškový rozdiel oproti dedine 880 m). Úpätie tohto vrchu tvoria strmé zalesnené svahy, nad nimi v strednom pásme sa rozkladajú úrodnejšie lúky so senníkmi a hornú časť s temenom pokrývajú menej úrodné lúky (bez senníkov), ktoré sa v súčasnom družstevnom hospodárení postupne premieňajú na pasienky pre mladý hovädzí dobytok. Horské lúky v strednom a hornom pásme Lysca, rozložené v častiach *Vápené, Jedlovské, Čremošné, Struhárov, Prietrž, Polka, Úplazy* a *Straka*, sú obklopené strmými zalesnenými svahmi a nie sú prístupné bežne používaným dopravným prostriedkom. Hnojenie týchto lúk sa vykonáva košarovaním oviec.

Značným problémom bola oddávna doprava sena z týchto horských lúk do dediny. Keďže na lúky nevedú použiteľné cesty (iba *pirte* — chodníky pre ovce a dobytok), doprava sena na vozoch a saniach tu bola vylúčená. Z ľahšie prístupných lúk sa mohlo seno do-

pravovať k ceste do doliny na haluzových zvlačiach alebo v batohoch na chrbte. S dopravou sena z odľahlejších lúk sa vyčkávalo na zimné obdobie. Preto sa seno uskladňovalo priamo na lúkach v senníkoch, a to až do jeho konzumovania. Drevené zrubové senníky (*senník* alebo *štálov*) kryté šindľovou strechou sa budovali obyčajne na najnižších horských lúkach, a to spravidla na miestach s miernejšie skloneným svahom nad horným okrajom lesa.

Z najvyššie položených lúk sa dopravovalo seno do senníkov v lete na zvlačiach, ktoré sťahovali ľudia alebo zapriahnutý dobytok. Zvlače (*šmik*) boli zhotovené zo zväzku bukových halúz, ktorých silnejšie konce boli vpredu spojené reľazou. Na tomto prastarom dopravnom prostriedku sa zvláčilo do senníkov všetko seno z horských lúk. Každý majiteľ si uskladňoval vo svojom senníku iba seno z lúky, na ktorej stál senník, prípadne z najbližšej lúky, ktorá ležala nad senníkom

* Fotografie č. 1, 3, 6, 7, 12 a 16 sú majetkom dokumentačného oddelenia Národopisného ústavu SAV, ich autorom je J. Podolák (1962). Autorom fotografií č. 2, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 19 a 20 je Ján Dérer, pracovník SNM v Martine.

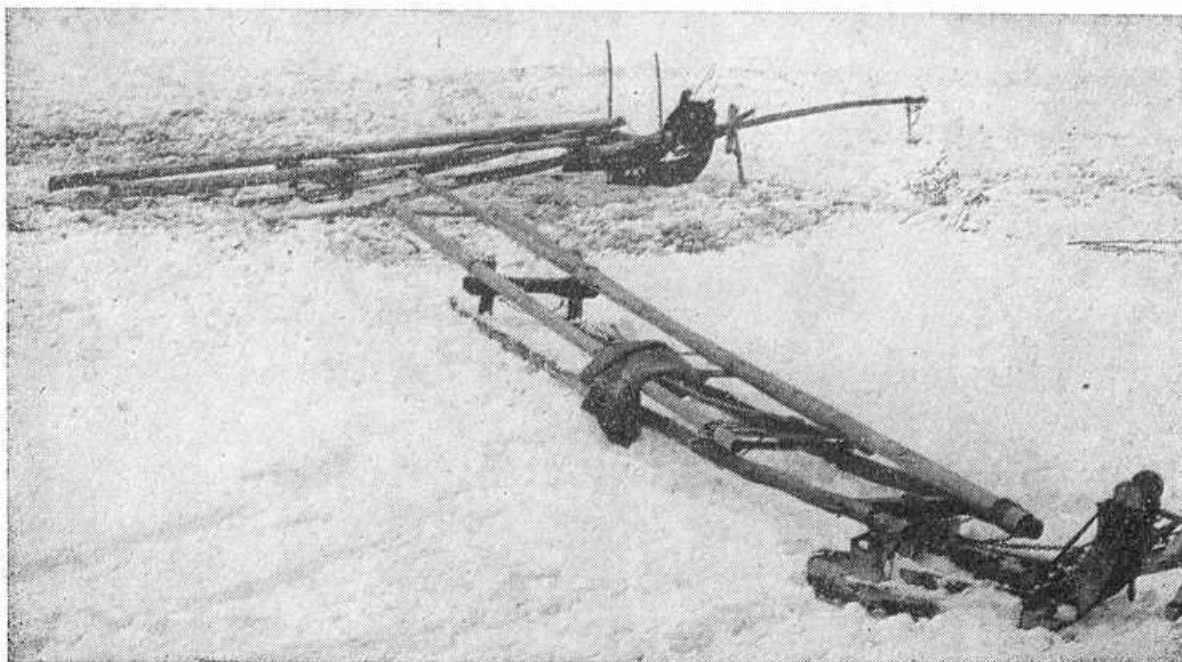
Obr. 2. Výstroj
muža s drevenými
ražňami pri odchode
na lúky.

Obr. 3. Výstup na lúky hore úplazom.

Obr. 4. Záprah s povozmi pri dolnom ústí
úplazu.

Obr. 5. Sane s vlákami pri dolnom ústí úplazu.

smerom k vrcholu Lysca. Seno, ktoré sa nevmestilo do senníka, uložil gazda *pod sieň*, t. j. pod zastrešený priestor senníka pred priečelnou stenou zrubu. Ak sa seno nevmestilo pod strechu senníka, uložilo sa vedľa senníka do kopy. *Senná kopa*, v ktorej sa seno na týchto lúkach ponechávalo aj cez zimu, sa odspodu *podstlala* bukovými haluzami, v strede sa upevnila dreveným drúkom (*zahradiła sa žrdou*) a zakončila sa zo sena ukrúteným *putkom*, ktoré sa napichovalo

Obr. 6. Príprava putka zo sena.

zhora na vyčnievajúci drúk. Veľkosť senníkov pri ich budovaní sa usmerňovala podľa veľkosti lúčnej plochy, z ktorej sa uskladňovalo v senníku seno. V doteraz zachovalých senníkoch sa uskladňuje 15–22 q sena. V súčasnosti sú všetky senníky na lúkach v kolektívnom vlastníctve jednotného roľníckeho družstva, pričom sa však naďalej rozlišujú označením podľa mena pôvodných majiteľov (napr. *Brzákov senník* — alebo *Brzákov štálov*, *Podhradských senník*, *Sumkov senník* ap.).

Obr. 7. Upevnenie putka na ražni.

Obr. 8. Vyhľbovanie jamy pre ražeň pri zrubu senníka.

Obr. 9. Napichnutie plášťa sena na ražeň.

Obr. 10. Naberanie sena na ražeň (vzadu vedľa dverí v zrubu senníka otvory pre *liehy*).

Obr. 11. Stláčanie sena v plnom ražni pomocou *liehy* zapravenej do zrubu.

Obr. 12. Formovanie plného ražňa pomocou sošiek.

Obr. 13. Detail sošiek na formovanie ražňa.

Termín zimného zväžania sena zo senníkov do dediny závisí od dostatku zásob sena, ktoré sú uložené v dedine. Asi tretinu úrody sena zvykli súkromne hospodáriaci roľníci uskladňovať v dedine hneď koncom leta. Druhú časť úrody dopravovali z bližších a ľahšie prístupných senníkov asi v decembri. Nakoniec zväžali sena z najodľahlejších horských lúk z Lysca. Doprava sena z horských lúk závisela však aj od dostatku snehu, preto sa s ňou vyčkávalo obyčajne až do januára—februára, ba i do marca.

V období pred socialistickou kolektivizáciou poľnohospodárstva sa zúčastňovali na zimnej doprave sena z horských lúk obyčajne viacerí

dospelí členovia rodiny. Vlastné práce súvisiace s touto dopravou sena sa delili na tri časti. Prvú časť tvorilo *braňia sena na ražne* pri senníku, druhú časť sťahovanie a spúšťanie senných ražňov z horských lúk k ceste do doliny a tretiu časť nakladanie sena na sane a jeho odvoz do dediny.

Naberanie sena na ražne pri senníku je zdĺhavá práca. Pôvodne ju vykonávali obyčajne dvaja dospelí členovia rodiny. Keďže táto práca si vyžaduje značnú zručnosť, dávnejšie sa na ňu špecializovali obyčajne bačovia, valasi a iní pastieri, ktorí pri práci vypomáhali gazdom za dohodnutú odmenu. Na horské lúky k senníkom sa odchádzalo nad ráno, ba v Hornom Jasene odchádzali už na noc, aby mohli pri vatre pripraviť seno na ráno na odvoz. Ráno sa vybrali po seno aj furmani na saniach. Povozy s dobytkom nechali pod lúkami v doline a sami vychádzali na lúky pomáhať pri sťahovaní sena. V súčasnosti, keď sa tieto práce organizujú v JRD, odchádzajú brať seno iba muži. Na cestu sa vydajú obyčajne až ráno. Ku každému povozu sú pridelení dvaja chlapi. Jeden z nich má za úlohu odísť k senníku, kde si pri práci vypomáha s mužmi od iných povozov, druhý muž má na starosti záprah a vypomáhanie pri sťahovaní sena, pri jeho nakladaní na sane a pri doprave do dediny. Ak odchádza k senníkom väčší počet pracovních síl, pri každom senníku pracujú štyria muži, pričom dvaja z nich naberajú na ražne seno a ďalší dvaja odťahujú plné ražne od senníka k úplazu.

Na naberaanie sena na ražne sa upotrebovávajú niektoré pracovné nástroje. Predovšetkým sa prinesie potrebné množstvo drevených ražňov. Pod *ražňom* sa rozumie 160—180 cm dlhá drevená tyč, ktorá má na hrubšom konci silnejšiu *hlavu so zábradkom* a s dreveným klinom. Na tenšom zahrotenom konci sú v ražni dva otvory pre dva drevené klíny. Okrem ražňov sa upotrebovávajú pri tejto práci z ľanovej priadze upletené *putká*, ktorými sa spájajú hotové ražne do *kľúčov*, a jeden silnejší *povraz*, ktorým sa ražne ťahajú dole *úplazom* k povozu. Napokon sa pri tejto robote používajú sekery, ako aj dlhý drúk (*lieha* alebo *folga*) na stláčanie sena do ražňa.

Hlavnú prácu predstavuje samotné naberaanie sena na drevené ražne. Táto práca sa vykonáva pod zastrešeným výklenkom senníka pri prednej stene zrubu. Predovšetkým sa odhrnie na zemi sneh a v zamrzutej pôde sa asi vo vzdialenosti $\frac{1}{2}$ m od zrubu vyrúbe sekerou jamka, do ktorej sa postaví hlavica prázdneho dreveného ražňa, obráteného zá-

Obr. 14. Spájanie plného ražňa do *klúča*.

Obr. 15. Stahovanie sena (ražne spojené v *klúči*) dole úplazom.

bradkom k zrubu. Jeden muž vojde do senníka podávať seno, druhý odoberá seno a upevňuje ho na ražeň. Najprv sa na postavený ražeň napichne zo sena ukrútené *putko*, ktoré sa pritlačí k drevenému klinu vedľa hlavice. Za *putkom* sa napichne na ražeň pevnejší *plášť* uľahnutého sena. Ďalšie plášte sena sa už nenapichujú na ražeň, ale sa obkladajú okolo ražňa na spodný plášť. Keď je na ražni založený pevný základ, muž obsluhujúci ražeň začne ukladané seno stláčať

nohami, pričom jednou rukou sa drží zrubu a druhou obkladá ražeň senom, ktoré mu podáva pomocník zo senníka. Keď je seno na ražni naložené asi do výšky dvoch metrov (teda keď kopa prečnieva asi $\frac{1}{2}$ m nad horným špicom ražňa), priloží sa zúžený vrch kopy opäť pevnejším plášťom sena. Potom sa kopa sprešuje zhora nadol pomocou drevenej liehy, ktorej jeden koniec sa zapraví do zrubu senníka a druhý koniec zvažujú chlapi smerom dole dovtedy, kým z kopy sena ne-

Obr. 16. Dolné ústie úplazu s nákladom.

vyčnieva horný zahrotený koniec ražňa. Napokon sa na zahrotený koniec napichne zo sena upletené putko, ktoré sa zvonku upevní priečne do ražňa zapichnutým dreveným klinom. Potom sa lieha zo zrubu vytiahne a plný ražeň sa odtiahne nabok. Na zemi sa seno v ražni pozatláča drevenými soškami, čím plný ražeň dostane formu štvorstranného hranola. Vytvorenie týchto hrán je potrebné preto, aby sa plný ražeň pri sťahovaní dole svahom nekotúľal a neprevracal na bočné strany. Najpevnejšie je utlačená tá strana ražňa, ktorá bola pri naberaní sena obrátená smerom k zrubu. Preto touto najťažšou stranou sa pri ďalšej doprave vlečie ražeň po snehu.

Hotové plné ražne s utlačeným senom sa odtiahnu od senníka na voľný priestor, kde sa po 4–6 kusoch spájajú končá seba do *kľúčov*. Jednotlivé ražne v takomto kľúči sú dovedna pripevnené povrázkovými putkami. Prednú časť kľúča tvorí prvý ražeň obrátený hlavicou (a teda ťažším a hrubším koncom) dopredu. Na tenšom konci prvého ražňa je na drevený klin upevnená putkom hlavica druhého ražňa, za ním tretieho, štvrtého atď. V plnom ražni je uložené asi 80–100 kg stlačeného sena. Do senníka sa vmestí 20–25 ražňov sena. Odrazu sa vyberie zo senníka toľko ražňov, koľko možno naložiť na jednu fúru (asi 8 kusov).

Po nabratí sena na ražne a po spojení ražňov do kľúčov nasleduje sťahovanie a spúšťanie sena dole svahom do doliny. Keďže strmé svahy pod pásmom lúk sú zarastené hustým lesom, na spúšťanie sena dole strmým svahom sa používajú tzv. *úplazi*, t. j. hustým lesom vyrúbané úzke prechody smerujúce priamo zhora nadol a vodou vyhlbené vo forme žlabov. Ináč slúžia úplazy aj na spúšťanie dreva do doliny. Pri vrchnom vyústení úplazu na lúčnom priestranstve sa zoradia po sebe jednotlivé kľúče. Každý muž dopravuje dolu úplazom jeden kľúč (spojených 4–5 ražňov) sena. Na predný ražeň sa upevní povrázok, za ktorý sa kľúč ťahá dole úplazom až po najstrmší svah. Keď spúšťaný kľúč začne vo svahu naberať rýchlость, muž spred kľúča odstupí vedľa dráhy a zachytí sa na posledný ražeň, na ktorom sa zvezie až do doliny. Ak je seno v štvorbokých ražňoch dobre postláčané a ak sú ražne pevne pospájané v kľúči, zošmykne sa kľúč dole prudkým svahom (často aj rýchlостou 30–50 km) bez toho, že by vykoľajil z vyhlbeného úplazu vedľa do lesa. Ak je povrch snehu zľadovelý a spúšťanie sena je nebezpečné, pripevňuje sa na hamovanie za každým kľú-

Obr. 17. Nakladanie plných ražňov na vláky.

Obr. 18. Nakladanie plných ražňov na vláky.

Obr. 19. Upevňovanie sena na vláchoch pomocou pavúza.

Obr. 20. Odvoz sena na vlákoch do dediny.

čom zväzok silnejších rozvetvených smrečkov, na ktoré sa posadí muž dopravujúci seno do doliny.

Opísaným spôsobom sa seno dopraví z vysoko položených senníkov do údolia k nákladu. Pod termínom *náklad* sa rozumie jednak rovné priestranstvo pri dolnom ústí úplazu, kde sa ražne nakladajú na sane, jednak samotná práca súvisiaca s nakladaním a napokon množstvo sena naložené v jednej fúre. Na tomto priestranstve čakajú pripravené sane so záprahom a s jedným mužom, ktorý kŕmi a dozerá na záprah. Na dopravu sena do dediny sa používajú masívne sane (*saňe*), za ktorými sa pripínajú dlhé šikmé vláky (*zvlač*) spojené vzadu vyvýšeným oplenom. Na vláky sa pripevňujú dve predĺžené silné vodorovné žrde (alebo vodorovne položená drabina), na ktoré sa naložia ražne so senom.

Do údolia v kľúčoch pospúšťané ražne sa rozopnú a naložia sa na vláky. Ražne sa ukladajú priečne, pričom sa striedavo obracajú hrubším koncom jeden na jednu druhý na opačnú stranu. Zvrchu sa naložené ražne upevnia silným pavúzom (*žrdou*), pritiahnutým vpredu i vzadu pomocou silného povrazu alebo refaze (*švorca*). Ak je na údolnej ceste málo snehu, najmä ak sa seno zväza až na jar, používa sa na dopravu sena namiesto saní senný voz s drabinami. Seno dopravené do dediny sa uloží v uskladňovacích priestoroch na hospodárskom dvore JRD. V čase súkromného hospodárenia sa seno ukladalo v stodolách, na šopách alebo v podstrešných

priestoroch nad maštafami, chlievmi a komorami.

Opísaný spôsob zimnej dopravy sena je zdĺhavý a namáhavý. Najmä naberanie sena do ražňov a sťahovanie ražňov z horských lúk do doliny si vyžaduje zručnosť a námahu, ktorá nie je úmerná dosiahnutým výsledkom. Samotná ručná kosba sena na horských lúkach, zdĺhavá letná doprava sena k senníkom, no najmä zimná doprava zo senníkov si vyžaduje značné pracovné náklady. Preto v súčasnosti sa považuje takéto obťažné zabezpečovanie krmovín na zimu za nerentabilné a na väčšine družstiev sa od neho upúšťa. V belanskom družstve sa zotrváva pri tomto nákladnom spôsobe práce iba preto, lebo obec trpí nedostatkom iných krmovínových zdrojov, ktoré by zabezpečili prezimovanie dobytku.

Z etnografického hľadiska nám opísaný pracovný postup poskytuje cenný doklad o tradičnom spôsobe zimnej dopravy sena z horských lúk, ktorý možno považovať za jedno z regionálnych špecifik ľudovej kultúry spomenutých turčianskych dedín na západnej strane Veľkej Fatry. V rámci ďalšieho štúdia ľudového transportu a lúčneho hospodárenia bude potrebné preskúmať spôsoby dopravy sena v iných oblastiach, a tak získať obraz o pôvode a historickom vývoji tejto dôležitej roľníckej práce na území Slovenska, a súčasne aj ukázať, ktoré z uvedených pracovných postupov sa stali prežitkom a ktoré z nich možno aj dnes uplatniť.

OBSAH X. ROČNÍKA

STÚDIE

Horváthová Emília, Cigáni po príchode do Európy	210
Kowalska-Lewicka Anna, Ľudový obchod na Podhalí v 19.—20. stor.	71
Murgašová, Irena, Pavel Socháň (1862—1941)	513
Plessingerová Alena, Otázka existencie stolu, jeho vývoje a stolování ve slovenských dedinách pod Javorníky	227
Plicková Ester, Manufaktúra na výrobu kameniny v Muráni	353
Pranda Adam, Príspevok k problematike sitárstva a riečičiarstva	281
Štika Jaroslav, O významu slova valach v západných Karpatech	396
Tábori György, Slovenské maliarky v Békésskej župe	517
Urbancová Viera, Vplyv kapitalistických výrobných vzťahov v poľnohospodárstve na slovenské orné náradie	181
Zatko Rudolf, Postavy Slovákov v poľských a bieloruských ľudových bábkových hrách vianočných	3

MATERIÁLY — ARCHÍV

Balassa Ivan, Medzevskí robotníci pri zemných úpravách	121
Banaťeanu Tancred, Hádzanie kameňov a vetví na hroby	438
Bednárík Rudolf, Ľudová výroba kolomaže	559
Kantár Ján, K štúdiu histórie a života sklárov v okolí Bardejova	101
Lobotka Vojtech, Spracovanie ražnej slamy na okolí Bánoviec nad Bebravou	307
Nižnanský R. Jozef, Samostatné hospodárske staviská v dolnoblavskej oblasti	323
Podolák Ján, Zimná doprava sena z horských lúk na západnej strane Veľkej Fatry	565
Tábori György, Z povier o klokočových plodoch u Slovákov v stolici Békésskej	476
Urbancová Viera, Slovensko v práci Jozefa Rohrera o Slovanoch Rakúskej monarchie	469
Vařeka Josef, Hospodárske stavby v Brvništi, Dolní a Horní Maríkové, Papradnu a ve Štiavniku	449

ROZHLADY

Gutorov Ivan, O bieloruskej folkloristike	487
Kudláček Jozef, Z novších štúdií o vzniku staroslovanského pluhu	482
Kudláček Jozef, Otázky vzniku náboženstva vo svetle najnovších prác	575
Pátková Jarmila, Ľud a krása	594
Plicková Ester, Dielo a práca J. Horovej	478
Plicková Ester, Medzinárodná výstava keramiky	589
Podolák Ján, Prvé výsledky výskumu pastierstva v oblasti Vysokých Tatier	124
Podolák Ján, Príprava Národopisného atlasu Juhošlávie	333
Pranda Adam, Archívny fond Slovenskej národopisnej spoločnosti	141
Prandová Elena, Prírastky v archívnom fonde NÚ SAV 1958—1962	598
DROBNÉ ZPRÁVY	335, 491

RECENZIE A REFERÁTY

Agrikultúra 1, 1962 — Sborník Poľnohospodárskeho múzea v Nitre (Viera Urbancová)	610
Americká ľudová poesie (Ján Michálek)	612
Balassa I., A magyar kukorica (Michal Markuš)	505
Časopisy dochádzajúce pravidelne do Národopisného ústavu SAV	172
Dovženok I. L., Ob úrovne rozvitija zemledelija v Kijevskej Rusi (Jozef Kudláček)	161
Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu (Ján Podolák)	348
Gunda B., Altertümliche Mahlsteine in den Karpaten (Viera Urbancová)	504
Halečka T., Povery na Slovensku a ich pôvod (Jozef Kudláček)	339
Horváth P., K dejinám poľnohospodárskej výroby na Slovensku v prvej polovici 18. stor. (Viera Urbancová)	503
Huska M. A., Korene a vývin náboženských obradov (Jozef Kudláček)	613
Jeřábek R., Karpatské voraštví v 19. stolytí (Ján Podolák)	170
Kapitán Opriškov, Ukrajinské rozprávky o Oleksovi Dovbušovi. Výber zostavil A. Melicherčík (Viera Gašparíková)	158
Lücking W. — Hain M., Hessen (Viera Nosáľová)	346
Müveltés és hagyomány I.—II. (Ján Podolák)	508
Nahálka P. — Bóna J. — Spiška J., Bývanie na dedine (Ján Mjartan)	608
Nahodil O. — Robek A., Původ náboženství (Jozef Kudláček)	497
Ovčiarstvo a salašnictvo (Ján Podolák)	166
Podolák J., Spôsoby chovu hospodárskych zvierat (Ján Mjartan)	618
Sborník Slovenského národného múzea, roč. XLVI—LIV (Jarmila Pátková)	157
Schneider E., Drasta Serbow wokolo Wojerec (Viera Nosáľová)	169

Slovenský spevník I. (Soňa Burlasová) — — — — —	341
Stano P., Bibliografia slovenského ľudového výtvarného umenia (Štefan Mruškovič) —	343
Sus, J., Cikánská otázka v ČSSR (Emília Horváthová) — — — — —	494
Špiesz A., Manufaktúrne obdobie na Slovensku 1725—1825 (Ester Plicková) — — —	493
Václavík A., Výroční obyčaje a lidové umění (Emília Horváthová) — — — — —	164
Vajkai A., Szentgál (Michal Markuš) — — — — —	162
Zprávy o časopisoch v knižnici NÚ SAV — — — — —	349, 509
Žak I., Makovicki nuti (Ján Michálek) — — — — —	160
Spolupráca s národopisnými dopisovateľmi — — — — —	175, 352, 623

СОДЕРЖАНИЕ 10-ГО ГОДОВОГО КОМПЛЕКТА

СТАТЬИ

Ж а т к о Рудольф, Фигуры Словаков в польских и белорусских народных рождественских сценах в театре марионеток — — — — —	3
К о в а л ь с к а - Л е в и ц к а Анна, Народная торговля в Подгали в 19—20 вв. —	71
М у р г а ш е в а Ирена, Павел Сохань (1862—1941) — — — — —	513
П л е с с и н г е р о в а Алена, Вопрос существования стола, его развития и застольной еды в словацких деревнях под Яворниками — — — — —	227
П л и ц к о в а Эстер, Мануфактура по изделиям из фаянса в Мурани — — — — —	353
П р а н д а Адам, К проблематике ситного и решетного ремесла — — — — —	281
Т а б о р и Дёрди, Словацкие художницы в Бекешском комитате — — — — —	517
У р б а н ц е в а Вера, Влияние капиталистических производственных отношений в сельском хозяйстве на словацкие пахотные орудия — — — — —	181
Х о р в а т о в а Эмилия, Цыгане после своего переселения в Европу — — — — —	210
Ш т и к а Ярослав, О значении слова „valach“ в западных Карпатах — — — — —	396

МАТЕРИАЛЫ — АРХИВ

Б а л а ш а Иван, Медзевские рабочие при земляных работах по регулировке — —	121
Б а н а т е а н у Танкред, Бросание камней и веток на могилы — — — — —	438
Б е д н а р и к Рудольф, Местное производство дегтя — — — — —	559
В а р ж е к а Иозеф, Хозяйственные постройки в Брвништи, Нижней и Верхней Мариковой, Попрадне и в Штиавнике — — — — —	449
К а н т а р Ян, К исследованию истории и жизни стекловаров в окрестности Бардеова	101
Л о б о ш к а Войтех, Утилизация ржаной соломы в окрестностях Бановце над Бебравой — — — — —	307
Н и ж н а н с к и й Иозеф, Независимые хозяйственные постройки в нижнеблавской области — — — — —	323
П о д о л а к Ян, Зимняя перевозка сена с лугов в горной области на западной стороне Велкей Фатры — — — — —	565
Т а б о р и Дёрди, Из народных поверьев о лесных фисташковых плодах у Словаков в Бекешском комитате — — — — —	476
У р б а н ц е в а Вера, Словакия, в работе Иозефа Рорера о Славянах Австрийской монархии — — — — —	469

ОБЗОРЫ

Г у т о р о в Иван, И белорусской фольклористике — — — — —	487
К у д л а ч е к Иозеф, Из новейших работ о происхождении старославянского плуга	482
К у д л а ч е к Иозеф, Вопросы возникновения религии, в освещении новейших трудов — — — — —	575
П а т к о в а Ярмила, Выставка „Lud a krása“ в Братиславе — — — — —	594
П л и ц к о в а Эстер, Произведения и труды Е. Горовой — — — — —	478
П л и ц к о в а Эстер, Международная выставка керамики — — — — —	589
П о д о л а к Ян, Подготовка Этнографического атласа Югославии — — — — —	333
П о д о л а к Ян, Первые результаты по исследованию пастушества в области Высоких Татр — — — — —	124
П р а н д а Адам, Архивный фонд Словацкого фольклористического Общества — —	141
П р а н д о в а Елена, Пополнение в фонде архива Этнографического института Словацкой академии наук 1958—1962 гг. — — — — —	598
РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ — — — — —	157, 339, 493, 608
СОТРУДНИЧЕСТВО С ЭТНОГРАФИЧЕСКИМИ КОРРЕСПОНДЕНТАМИ	175, 352, 623
МЕЛКИЕ ЗАМЕТКИ — — — — —	335, 491

INHALT DES X. JAHRGANGES

STUDIEN	
Horváthová Emília, Die Zigeuner nach ihrer Einwanderung in Europa — — —	210
Kowalska-Lewicka Anna, Bäuerischer Handel in Podhalie im 19. bis 20. Jahrhundert — — — — —	71
Murgašová Irena, Pavel Sochán (1862—1941) — — — — —	513
Plessingerová Alena, Zur Frage der Existenz des Tisches, seiner Entwicklung und seiner Benützung zum Tafeln in slowakischen Dörfern unter dem Javorník-Gebirge — — — — —	227
Plicková Ester, Die Manufaktur zur Erzeugung von Steingut in Muráň — — —	353
Pranda Adam, Beitrag zur Problematik der Sieb- und Fegemacherei — — —	281
Stika Jaroslav, Über die Bedeutung des Wortes „Walach“ in den westlichen Karpaten	396
Tábori György, Slowakische Malerinnen in Bekeser Komitat — — — — —	517
Urbančová Viera, Einfluss der kapitalistischen Produktionsbeziehungen in der Landwirtschaft auf slowakische Ackergeräte — — — — —	181
Zatko Rudolf, Slowakische Gestalten in polnischen und weissrussischen Weihnachts-puppenspielen — — — — —	3
MATERIALIEN — ARCHIV	
Balassa Ivan, Die Erdarbeiter aus dem Dorfe Medzev — — — — —	121
Banașeanu Tancred, Das Werfen von Steinen und Zweigen auf Gräber — — —	438
Bednárik Rudolf, Heimerzeugung von Wagenschmiere — — — — —	559
Kantár Ján, Ein Beitrag zum Studium der Geschichte und Lebensweise der Glasarbeiter in der Umgebung von Bardejov — — — — —	101
Lobotka Vojtech, Die Verarbeitung von Roggenstroh im Gebiet von Bánovce ad d. Bebrava — — — — —	307
Nižnanský R. Jozef, Selbstständige landwirtschaftliche Gebäude im Gebiet von Dolná Blava — — — — —	323
Podolák Ján, Die Beförderung des Heus im Winter von den Bergwiesen an der Westseite der Grossen Fatra — — — — —	565
Tábori György, Abergläubische Gebräuche mit Pimpernissen bei den Slowaken im Komitat von Békés — — — — —	476
Urbančová Viera, Die Slowakei im Werke von Jozef Rohrer über die Slawen der Österreichischen Monarchie — — — — —	469
Vaňek Jozef, Landwirtschaftliche Gebäude in Brvnište, in Dolná und Horná Mariková, in Papradno und in Štiavnik — — — — —	449
RUNDSCHAU	
Gutorov Ivan, Folkloristik in Weissrussland — — — — —	487
Kudláček Jozef, Aus neueren Studien über die Entstehung des altslawischen Pfluges	575
Pátková Jarmila, Über die Ausstellung „Lud a krása“ — — — — —	594
Plicková Ester, Werk und Arbeit von J. Horová — — — — —	478
Plicková Ester, Internationale Ausstellung der Keramik — — — — —	589
Podolák Ján, Die ersten Forschungsergebnisse über das Hirtenwesen im Gebiet der Hohen Tatra — — — — —	124
Podolák Ján, Die Vorbereitung eines ethnographischen Atlases von Jugoslawien —	333
Pranda Adam, Der Archivbestand der Slowakischen Gesellschaft für Volkskunde —	141
Prandová Elena, Zuwachs des Archivbestandes des Ethnographischen Instituts der Slowakischen Akademie der Wissenschaften von 1958—1962 — — — — —	598
KURZNACHRICHTEN — — — — —	335, 491
BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE — — — — —	157, 339, 493, 608
Mitarbeit mit den ethnographischen Korrespondenten — — — — —	175, 352

CONTENTS OF THE 10th VOLUME

STUDIES	
Horváthová Emília, The Gypsies after their immigration into Europe — — —	210
Kowalska-Lewicka Anna, Popular Traffic in the region of Podhale in the 19 th and 20 th Century — — — — —	71
Murgašová Irena, Pavel Sochán (1862—1941) — — — — —	513
Plessingerová Alena, On the origin of the table, its use and various shapes in Slovak villages in the region of the Javorníky Mountains — — — — —	227

Plicková Ester, The stoneware manufactory in Muráň	353
Pranda Adam, Contribution to the problem of sieve-making	281
Štika Jaroslav, The meaning of the word „Walach“ in the western region of the Carpathians	396
Tábori György, Slovak painters in the district of Békés	517
Urbančová Viera, The impact of capitalist production relations in agriculture on the development of farming implements used in Slovakia	181
Zatko Rudolf, Characters of Slovak people in Polish and White Russian Christmas Puppet-Plays	3

VARIOUS MATERIAL — ARCHIVES

Balassa Ivan, The condition of navvies in the village of Medzev	121
Banașeanu Tancred, The practice of throwing stones and twigs on graves	438
Bednárík Rudolf, Popular methods of making car-grease	559
Kantár Ján, A study on the history and way of life of glass-workers in the region of Bardejov	101
Lobotka Vojtech, The use of rey-straw in the region of Bánovce on the river Bebrava	307
Nižnanský R. Jozef, Independent farmsteads in the region around Dolná Blava	323
Podolák Ján, The carrying of hay from mountain pastures during winter in the western region of the Great Fatra	565
Tábori György, Superstitious practices performed with bladder-nuts by Slovak people living in the district of Békés	476
Urbančová Viera, Slovakia as seen by Jozef Rohrer in his work on the Slavs living in the Austro-Hungarian Monarchy	469
Vařeka Jozef, Farmsteads in the villages of Brvnište, Lower and Upper Mariková, Papradno and Štiavnik	449

COMMENTARY

Gutorov Ivan, Folklore in White Russia	487
Kudláček Jozef, Studies recently undertaken on the origin of the plough used by the ancient Slavs	482
Kudláček Jozef, The Origin of religion in the light of recent studies	575
Pátková Jarmila, The exhibition „Lud a krása“	594
Plicková Ester, The creative work of J. Horová in the field of ethnography	478
Plicková Ester, The international exhibition of ceramic work	589
Podolák Ján, The first results of the studies on the life of shepherds in the region of High Tatra	124
Podolák Ján, Preparing the publication of an Ethnographical atlas of Yugoslavia	333
Pranda Adam, The archives of the Slovak Ethnographical Society	141
Prandová Elena, Additions to the archives of the Ethnographical Institute of the Slovak Academy of Sciences	598
NOTICES	335, 491
BOOK REVIEWS AND REPORTS	157, 339, 493, 608

SOMMAIRE DE 10e ANNÉE

ARTICLES DE FOND

Horváthová Emília, Les tsiganes après l'immigration en Europe	210
Kowalska-Lewicka Anna, Le trafic populaire dans la région de Podhale au 19 ^{ième} et au 20 ^{ième} siècle	71
Murgašová Irena, Pavel Sochán (1862—1941)	513
Plessingerová Alena, Question se rapportant à l'existence de la table, aux transformations successive et à l'utilisation de ce meuble dans les villages slovaques de la région de Javorníky	227
Plicková Ester, Une manufacture pour la fabrication de faïences à Muráň	353
Pranda Adam, Pour contribuer aux études portant sur les tamis et les cribles	281
Štika Jaroslav, La signification du mot „valach“ dans les régions des Carpates occidentales	396
Tábori György, Peintresses slovaques dans le district de Békés	517
Urbančová Viera, L'influence des rapports de production capitalistes dans l'agriculture sur les instruments aratoires slovaques	181
Zatko Rudolf, Les figures des Slovaques dans les jeux de Noël à marionnettes en Pologne et en Russie Blanche	3

MATÉRIAUX — ARCHIVES

Balassa Ivan, Les terrassiers de la région de Medzev — — — — —	121
Banașeanu Tancred, La coutume de jeter des pierres et des rameaux sur les tombes	438
Bednárík Rudolf, Procédés populaires de fabriquer la graisse à graisser les roues —	559
Kantár Ján, A propos de l'histoire et de la vie des ouvriers travaillants dans les verreries de la région de Bardejov — — — — —	101
Lobotka Vojtech, L'emploi de la paille de la seigle dans le région de Bánovce sur la Bebrava — — — — —	307
Nižnanský R. Jozef, Les bâtiments d'une ferme dans la région de Dolná Blava —	323
Podolák Ján, Le transport du foin des prés des montagnes sur le coté occidental de la Grande Fatra pendant l'hiver — — — — —	565
Tábori György, A propos des croyances superstitieuses se rapportant aux fruits du faux pistachier chez les Slovaques du district de Békés — — — — —	476
Urbancová Viera, La Slovaquie dans l'ouvrage de Jozef Rohrer sur les Slaves de l'Empire d'Autriche — — — — —	469
Vařeka Jozef, Les bâtiments des exploitations agricoles à Brvnište, à Dolná et Horná Maríková, à Papradno et à Štiavnik — — — — —	449

INFORMATIONS

Gutorov Ivan, A propos du folklore de la Russie Blanche — — — — —	487
Kudláček Jozef, Études récents sur l'origine de la charrue des anciens Slaves —	482
Kudláček Jozef, Les questions touchant l'origine des religions à la lumière des travaux les plus récents — — — — —	575
Pátková Jarmila, L'exposition „Lud a krása“ — — — — —	594
Plicková Ester, L'oeuvre et les travaux de J. Horová — — — — —	478
Plicková Ester, L'exposition internationale de la céramique — — — — —	589
Podolák Ján, Les premiers résultats des recherches portant sur la vie pastorale de la région du Haut Tatra — — — — —	124
Podolák Ján, Les travaux préparatoires de l'Atlas ethnographique de la Yougoslavie	333
Pranda Adam, Les archives de la Société slovaque d'ethnographie — — — — —	141
Prandová Elena, Nouvelles pièces dans les archives de l'Institut d'ethnographie de l'Académie slovaque des sciences (1958—1962) — — — — —	598
NOTICES — — — — —	335, 491
ANALYSES ET COMPTES RENDUS — — — — —	157, 339, 493, 608

REZENSIONEN UND REFERATE

P. Nahálka — J. Bóna — J. Spiška, Bývanie na dedine (Wohnverhältnisse im Dorfe). (J. Mjartan) — — — — — — — — — —	608
Agrikultúra 1, 1962 (Sammelband des Landwirtschaftlichen Museums in Nitra). (V. Urbanová) — — — — — — — — — —	610
Americká lidová poesie (Amerikanische Volkspoesie). (J. Michálek) — — — — —	612
M. A. Huska, Korene a vývin náboženských predstáv (Ursprung und Entwicklung der Religionszeremonien). (J. Kudláček) — — — — — — — — — —	613
J. Podolák, Spôsoby chovu hospodárskych zvierat (Arten der Züchtung landwirtschaftlicher Nutztiere). (J. Mjartan) — — — — — — — — — —	618
Zusammenarbeit mit unseren Beitragstellern — — — — — — — — — —	623

CONTENTS

STUDIES

Irena Murgašová, Pavel Sochán (1862—1941) — — — — — — — — — —	513
György Tábori, Slovak Paintresses in the District of Békés — — — — — — — — — —	517

VARIOUS MATERIAL — ARCHIVES

Rudolf Bednárík, Popular Methods of Making Cart-Grease — — — — — — — — — —	559
Jan Podolák, The Carrying of Hay from Mountain Pastures during Winter in the Western Region of the Greater Fatra — — — — — — — — — —	565

COMMENTARY

Jozef Kudláček, The Origin of Religion in the Light of Recent Studies — — — — —	575
Ester Plicková, The International Exhibition of Ceramic Work — — — — — — — — — —	589
Jarmila Pátková-Paličková, The Exhibition „Lud a krása“ — — — — — — — — — —	594
Elena Prandová, Additions to the Archives of the Slovak Ethnographical Institute of the Slovak Academy of Sciences — — — — — — — — — —	598

BOOK REVIEWS AND REPORTS

SOMMAIRE

ARTICLES DE FOND

Irena Murgašová, Pavel Sochán (1862—1941) — — — — — — — — — —	513
György Tábori, Peintresses slovaques dans le comitat de Békés — — — — — — — — — —	517

MATÉRIAUX — ARCHIVES

Rudolf Bednárík, Procédés populaires de fabriquer la graisse à graisser les roues — — — — —	559
Jan Podolák, Le transport du foin des prés des montagnes sur le côté occidental de la Grande Fatra pendant l'hiver — — — — — — — — — —	565

INFORMATIONS

Jozef Kudláček, Les questions touchant l'origine des religions à la lumière des travaux les plus récents — — — — — — — — — —	575
Ester Plicková, L'Exposition internationale de la céramique — — — — — — — — — —	589
Jarmila Pátková-Paličková, L'Exposition „Lud a krása“ — — — — — — — — — —	594
Elena Prandová, Nouvelles pièces dans les archives de l'Institut d'éthnographie de l'Académie slovaque des sciences (1958—1962) — — — — — — — — — —	598

ANALYSES ET COMPTES RENDUS

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ
Журнал Словацкой Академии Наук

Год издания X, 1962. № 4

Издается четыре раза в год
Издательство Словацкой Академии Наук
Редакторы д-р Боžена Филова и Вера Носáльова
Адрес редакции Братислава, Клеменсова 27

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift der Slowakischen Akademie der Wissenschaften
Jahrgang X, 1962. Nr. 4. Erscheint viermal im Jahre
Herausgegeben vom Verlag der Slowakischen Akademie der Wissenschaften
Redakteure Dr. Božena Filová und Viera Nosáľová
Redaktion Bratislava, Klemensova 27

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Slovak Academy of Sciences
Volume X, 1962, No 4.
Published quarterly by the Slovak Academy of Sciences
Managing Editors Dr. Božena Filová and Viera Nosáľová
Editor Bratislava, Klemensova 27, Czechoslovakia

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

revue de l'Académie slovaque des sciences
Année X, 1962, No 4. Paraît quatre fois par an
Aux Editions de l'Académie slovaque des sciences
Rédacteurs: dr. Božena Filová et Viera Nosáľová
Rédaction Bratislava, Klemensova 27

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

Časopis Slovenskej akadémie vied
Ročník X, 1962, číslo 4. Vychádza štyri razy do roka
Vydáva Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied

Hlavná redaktorka dr. Božena Filová

Výkonná redaktorka prom. hist. Viera Nosáľová

Redakčná rada: doc. dr. Rudolf Bednárík, dr. Soňa Burlasová, prom. hist. Emília Horváthová, dr. Soňa Kovačevičová, dr. Michal Markuš, doc. dr. Andrej Melicherčík, dr. Ján Mjartan, dr. Ján Podolák

Redaktor časopisu Andrej Šumec

Technický redaktor Ondrej Betko

Redakcia: Bratislava, Klemensova 27

Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného povstania, n. p., Martin

Jednotlivé číslo Kčs 13,50, celoročné predplatné Kčs 54,—

Výmer PIO 2385/49-III 2 — V-15*21496

Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky a predplatné prijíma Poštový novinový úrad — ústredná administrácia PNS — Gottwaldovo námestie 48/VII, Bratislava. Možno tiež objednať na každom poštovom úrade alebo u doručovateľa. Objednávky do zahraničia vybavuje Poštový novinový úrad — vývoz tlače — Jindřišská ul. 14, Praha 1

© by Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1962